

บทความวิชาการ (Academic article)

ภาพลักษณ์ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่ ภาพสะท้อนผ่านบริบทการประกวดเวทีนางงาม
The image of modern Hmong Lao women Reflections through the
context of a beauty pageant

เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง^{1*} และ สุลิยา บุปผาปัญญา¹

Chalernsuk Boodphuang^{1*} and Souliya Boupaphanya¹

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
19 กรกฎาคม 2566 6 พฤศจิกายน 2566 7 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่ โดยศึกษาผ่านบริบทการประกวดนางงามและใช้แนวคิดสตรีนิยมในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของปาเย็งซา ลอ มิสยูนีเวร์สลาว ปี พ.ศ.2566 ที่เผยแพร่ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ คือ นิตยสาร บทความ หนังสือพิมพ์ข่าวสาร หนังสือพิมพ์บันเทิง และสื่อออนไลน์ คือ บทสัมภาษณ์บน FACEBOOK บทสัมภาษณ์บน YOUTUBE คลิป INTERVIEW บนสื่อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ MISSUNIVERSE UPDATE โดยเลือกเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เผยแพร่ในระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2565 - 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ของผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่ที่ปรากฏในสังคมลาว มี 3 ภาพลักษณ์ประกอบด้วย 1. ภาพลักษณ์ผู้หญิงม้งลาวภายใต้กรอบจารีตดั้งเดิม 2. ภาพลักษณ์ของผู้หญิงม้งลาวที่ขัดแย้งต่อจารีตดั้งเดิม 3. ภาพลักษณ์ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่ ทั้งนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ผู้หญิงม้งลาวในสังคมลาวที่ต้องการที่ออกจากกรอบอยู่ภายใต้อำนาจชายเป็นใหญ่ที่ใช้กรอบของจารีตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่าม้งลาวที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดมาเป็นเครื่องมือกดทับผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิในการเลือกใช้ชีวิตของตนเอง เป็นที่มาของแรงผลักดันให้ผู้หญิงม้งลาวต้องการที่จะก้าวข้ามจารีตดั้งเดิมโดยการนำตัวเองเข้าสู่เวทีสาธารณะ คือเวทีการประกวดนางงามเพื่อแสดงความสามารถให้คนสังคมยุคใหม่เกิดการยอมรับเข้าใจและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่, การประกวดนางงาม

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

*Corresponding author email: Chalernsuk Boodphuang

Abstract

This article aims to study the contemporary portrayal of Lao Hmong women. By studying through the context of a beauty pageant, specifically within the context of beauty pageants. The analysis incorporates feminist perspectives to interpret data obtain from various sources, including interviews with Payengsa Lo, Miss Universe LAO 2023, as well as magazines, articles, news newspapers, entertainment newspapers, and online media, including interviews on Facebook and YouTube. Data was collected and updated online from December 30, 2022, to May 30, 2023, constituting a secondary data collection approach. This data was subsequently subjected to qualitative research methods and presented in the form of descriptive explanations.

The study revealed three distinct images of contemporary Hmong Lao women in Lao society. First, there is the traditional portrayal of Hmong Lao women, firmly rooted in a gender-binary framework, where their status predominantly revolves around their role as women in a male-dominated society, dictated by societal norms, limited rights, and restricted freedom. Second, there emerges an image of Hmong Lao women who challenge these traditional norms, particularly in terms of accessing educational systems and striving to become self-reliant in their roles as wives and mothers. Third, a modern image of Hmong Lao women emerges, depicting their evolving social status, which engages with society to demonstrate their capabilities on public platforms and assume leadership roles both within organizations and at the national level. The study sheds light on the evolving social roles of Hmong Lao women and their determination to break free from the entrenched patriarchal dominance within Hmong Lao culture, customs, and traditions, where women have traditionally had limited autonomy over their own lives. This drive has led Hmong Lao women to venture into the public sphere, such as beauty pageants, as a means to showcase their abilities and advocate for acceptance, understanding, and enhanced opportunities for women in society.

Keywords: Image women; A new era of women; Beauty pageants

บทนำ

จาริต ประเพณี และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นมีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตของผู้หญิงลาว ตั้งแต่อดีตผู้หญิงม้งลาวมีสถานภาพทางสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ อิทธิพลของจาริต ประเพณี และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นได้กดทับให้ผู้หญิงดำรงรักษาหน้าที่ของความเป็นเพศหญิงไว้ โดยการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นหญิงให้เป็นไปตามบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมผ่านกรอบจาริตประเพณีท้องถิ่น รวมไปถึงอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่ได้ฝังรากลึกอยู่ใน

สังคมลาว และเป็นอำนาจควบคุมที่สร้างความไม่เท่าเทียม โดยสังคมได้กำหนดให้ผู้หญิงมีสถานภาพด้อยกว่าผู้ชาย โดยอาศัยกรอบจารีตประเพณีเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิงให้ประพฤติตนตามบทบาทเพศสภาพและทำหน้าที่เป็นภรรยาที่ดีของสามีและมารดาที่คอยดูแลลูกตามค่านิยมของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้อยู่ภายใต้วาทกรรมความเป็นผู้หญิงที่ดี

ผลการศึกษาพบว่า 1 ใน 3 ของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วถูกระงับด้วยความรุนแรงจากชายผู้เป็นสามีและมีประสบการณ์ผ่านการถูกระงับด้วยความรุนแรงทางเพศจากผู้เป็นสามี หรือคู่รัก อีก 12 เปอร์เซ็นต์ ต้องทนทุกข์ทรมานกับการถูกผู้ชายทำร้ายร่างกาย ส่วนเด็กหญิงในลาวยังคงตกเป็นเหยื่อทารุณกรรมทางเพศ ข่มขืน กระทำชำเราอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย ผลการศึกษาอีกชิ้นที่เน้นการสำรวจการกระทำความรุนแรงต่อเด็กโดยเฉพาะก่อนหน้านี้ พบว่า ทารกที่คลอดออกมามาก ๆ 1,000 ราย จะเป็นทารกที่เกิดจากเด็กหญิงอายุระหว่าง 10-19 ปีมากถึง 94 ราย คิดเป็นสัดส่วน 9.4 เปอร์เซ็นต์ (มิตชน, 2560)

หลังจากมีการเรียกร้องของผู้หญิงผ่านแนวคิดสตรีนิยม (feminism) ที่ให้ผู้หญิงได้มีสิทธิมีเสียง มีสิทธิในการออกมาทำงาน หารายได้เลี้ยงชีพ และสามารถก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะได้ เช่น การลงสมัครเลือกตั้ง การเป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือแม้แต่การลงประกวดนางงาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงได้แสดงออกถึงความสามารถของตนเอง แต่อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ยังคงอยู่เช่นเดิม จึงเกิดทฤษฎีสตรีนิยมที่มีแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิ เสรีภาพ มีความเสมอภาคเท่ากับผู้ชายในสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้ชายเห็นถึงความสำคัญของผู้หญิง มองผู้หญิงในฐานะมนุษย์ที่มีความรู้สึก ความสามารถและมีศักดิ์ศรีเท่ากับผู้ชาย หรืออีกประการคือ เราไม่สามารถปฏิเสธในเรื่องที่ผู้ชายมักมีโอกาสทางสังคมมากกว่าผู้หญิงตามบริบทของสังคมที่ได้วางไว้ จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงออกมาต่อสู้กับระบบโครงสร้างที่ติดอยู่ในสังคมแบบชายเป็นใหญ่ที่ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2543)

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเสมอภาคของผู้หญิงและชายแต่ด้วยวัฒนธรรมและสังคมที่มีแนวคิดสังคมชายเป็นใหญ่มาอย่างยาวนานและยังคงมีอิทธิพลอยู่มากโดยเฉพาะในสังคมชนเผ่าม้งลาว ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทบนยอดเขาสูง ไม่ค่อยได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความยากลำบากของเพศหญิงที่ต้องอยู่ในสภาวะจำยอมต่อเพศชายแต่ผู้หญิงบางคนเลือกที่จะต่อสู้ และประพฤติตนขัดขืนต่อจารีต ประเพณีของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา เพื่อให้ตนเองสามารถตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองผ่านการกระทำ และการแสดงออกบางอย่าง ทั้งนี้รวมถึงการเข้าประกวดในเวทีนางงามด้วยเพื่อที่จะได้แสดงความรู้ ความสามารถ ถ่ายทอดความคิดและสิทธิของตนต่อสาธารณะได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม (ณัฐชัย อำทอง และวศิน ปัญญาอุตรตระกูล, 2564)

นักสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) ได้เสนอมุมมองความเป็นวัฒนธรรมของผู้หญิงตามธรรมชาติการที่ผู้หญิงมีมดลูก มีรังไข่ มีความสามารถในการตั้งท้อง สามารถเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมตนเอง จึงเป็นความภูมิใจของผู้หญิง และประสบการณ์ความเป็นแม่เป็นประสบการณ์ที่ผู้ชายเป็นไม่ได้ ในขณะเดียวกันความเป็นแม่เป็นแหล่งแห่งคุณค่าพิเศษอย่างหนึ่งให้แก่ผู้หญิง เพราะผู้หญิงที่เป็นแม่สามารถหาความสงบสุข ไม่ว่าในส่วนตัว และในที่สาธารณะ ในขณะที่ความเป็นชาย หรือความเป็นพ่อนั้นแสดงออกในเรื่องของความก้าวร้าว และการสร้างสงคราม (Gilman อ้างใน Donovan, 1985: หน้า 31-63)

เนื้อหา

ภาพลักษณ์ผู้หญิงมั่งลาวภายใต้กรอบแนวคิดดั้งเดิม

ผู้หญิงมั่งลาวในทางประวัติศาสตร์ จะถูกกล่าวถึงว่าเป็นเพศที่มีหน้าที่ในทางชีววิทยา (biological reproduction) ด้านการผลิตลูก ซึ่งไม่มีการบันทึกเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงมั่งลาวในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากว่าบทบาทของผู้หญิงมั่งลาวจะถูกควบคุมด้วยระบบชายเป็นใหญ่ หรือปิตาธิปไตย เพศหญิงจะถูกจำกัดอยู่แค่ในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่บริเวณบ้าน โดยการทำหน้าที่เป็นเมียที่คอยรับใช้สามี มารดาที่ดีของลูกและลูกสะใภ้ที่เชื่อฟังของครอบครัวสามี ซึ่งอาจจะกล่าวตามทัศนะของนักสตรีนิยมแนวรากเหง้าคือ ผู้หญิงมั่งลาวจะถูกสร้างให้เป็นวัตถุทางเพศเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ชายมั่งลาวเท่านั้น ผู้ชายจะเป็นผู้ที่ควบคุมเรื่องเพศของผู้หญิงในสถานะเมียหรือภรรยา และการที่ผู้หญิงมั่งลาวจะได้รับโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมกับผู้ชายนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก (มดิชน, 2560)

สังคมมั่งลาวจะขัดเกลาและอบรมสั่งสอนให้ผู้หญิงจะต้องเป็นไปตามขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีแบบเดิมที่จะต้องเชื่อฟังพ่อแม่ เชื่อสัจต่อบุตรสามี รับบทบาทของการเป็นแม่และเป็นผู้ที่ต้องอยู่เคียงข้างพ่อแม่ช่วยงานในบ้าน ด้วยเหตุผลเหล่านี้โอกาสของผู้หญิงมั่งลาวที่จะมีสิทธิในการใช้ชีวิตของตนเองนั้นแทบเป็นไปไม่ได้เลย แม้กระทั่งการที่จะได้รับการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูงนั้นเป็นเรื่องที่ไกลตัวมากเหมือนกับความมิดมิดยามคำคืน ผนวกกับระบบการผลิตทางเศรษฐกิจของสังคมมั่งลาวที่ต้องพึ่งพิงแรงงานคนอย่างเดียว ทำให้ผู้ที่ป็นพ่อแม่ต้องเลือกให้ผู้หญิงเป็นผู้ที่จะต้องอยู่บ้านเพื่อช่วยงานบ้านงานเรือน งานไร่ และงานสวน ดังนั้น จึงเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงมั่งลาวด้อยโอกาสในการพัฒนาตนเอง

ในปัจจุบันสังคมมั่งลาวยังมีระบบโครงสร้างทางสังคม จารีต ประเพณีและความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอคติทางเพศแบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ต่อเพศหญิงในทุกพื้นที่ แม้จะเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์แล้วก็ตามโครงสร้างของปิตาธิปไตยก็ยังกักขังความมีอิสระทางด้านความคิด และทางกายภาพของผู้หญิงให้อยู่ในกรอบหรือรูปแบบที่สังคมกำหนดเท่านั้น เนื่องจากสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นตัวการผลิตซ้ำฐานะและบทบาทแก่ผู้หญิงให้ต้องเป็นเพศที่สงวนรอจากเพศชาย และรับใช้อุดมการณ์การเป็นวัตถุทางเพศในพื้นที่ของสื่อ แม้ว่าในปัจจุบันสังคมลาวปัจจุบันจะมีความเจริญก้าวหน้า และมีความเทียบเท่ากันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย “มากขึ้นกว่าเดิม” แต่สำหรับผู้หญิงในชนบทแล้วสถานะทางสังคมยังเปลี่ยนแปลงได้ยาก เพราะระบบคุณค่าทางจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดบทบาทให้ผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้ความเป็นรองต่อเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นสามี พี่ชาย น้องชาย หรือลูกชาย เพราะผู้หญิงยังต้องเป็นผู้รักษากฎขนบธรรมเนียมประเพณี “อันดีงาม” ที่สังคมแบบชายเป็นใหญ่มีความคาดหวังเอาไว้ (ลำพอง ศัญตะสิวัน, 2551) หรือแม้แต่ในวาทกรรมทางวรรณคดีโบราณของประเทศลาวก็ได้มีการกล่าวถึงความเป็นผู้หญิงในแบบที่สังคมอยากให้เป็นไปตามจารีต ประเพณีและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม ดังเช่นบทคำสอนที่กล่าวไว้ว่า

...ชาติที่ ตรีภูณี่	คนชายยังแก่
หญิงใดผู้มีชื่อน	ไผชีย่านย่อนกลัว พ่อแล้ว
ชาติที่ หนองบ่มีหนามนี้	พรานแฮบมียอน มีแล้ว

มีวัง คันบมีเจือกเผ่า	คนใบ้กับเจียม พ่อแล้ว
เพิงที่เอาผัวให้	เป็นอาจารย์สอนสั่ง
อย่าได้ทำโอตอ้าง	หัวล้านสั้นครุ นั้นเนอ
หญิงบมีชายซ้อน	คนเกกังกาด (หญิงไม่มีค่า)
เป็นดัง ฝากระตาดฮ้าย	กลางบ้านเกือกซัดดิน พ่อแล้ว
เฮือนบมีสี่หน้า	กาบินมาหากสิลวง
มีเฮือน คันบมีพอย้าว	โจน (ขโมย) สีเข้าลวงช่อง...

(อินทียานสอบสวน, 1975 อ้างถึงใน เพชรสาคร สมพงษ์บุตรชั้น, 2554)

จากบทคำสอนอินทียานสอนลูกแสดงให้เห็นวัฒนธรรมลาวกำหนดให้ลูกสาวที่แต่งงานสิ้นสุดสถานภาพจากครอบครัวเดิม เพื่อไปเป็นลูกสาวคนใหม่ของตระกูลฝั่งสามี ตั้งใจทำมาหากินช่วยสร้างฐานะครอบครัวใหม่ให้เจริญ แต่สิ่งที่ผู้หญิงมั่งลาวต้องพบเจออาจจะดีหรือไม่ดี ก็ต้องทนอยู่ ซึ่ง หมิ ท่อ ได้ย้อนปัญหาของจารีตโบราณอีกมากที่ยังกระทบต่อกาย-ใจผู้หญิงยุคปัจจุบัน อย่างการกำหนดว่าภรรยาต้องยอมให้สามีเที่ยวสาวและมีเมียใหม่ได้หลายคนเพื่อให้มาช่วยทำมาหากิน โดยทุกคนอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน แยกห้อง (สุชาติ ลิ้มบี, 2562)

ทุกวันนี้ก็ยังมีผู้หญิงมั่งลาวจำนวนมากที่ถูกผู้ใหญบังคับหรือถูกขูดจากฝ่ายชายให้มาแต่งงาน แต่ถ้าไม่ยอมแต่งงานหรือเกิดการขัดขึ้นเกิดขึ้น สังคมจะถือว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นหม้าย กำหนดให้มีสถานะทางสังคมเท่ากับคนที่เคยแต่งงาน เพราะการถูกขูดตัวไปถือเป็นมลทินมัวหมองแก่ตัว ยิ่งถ้าเกิดการตั้งครภโดยฝ่ายชายไม่รับผิดชอบหรือให้การยอมรับก็จะถูกประณาม ส่วนความผิดที่เกิดขึ้นนี้ฝ่ายชายเพียงเสียค่าปรับให้กรรมการหมู่บ้านที่มาไกลเกลี่ยซึ่งผู้หญิงแทบจะไม่ได้มีส่วนแบ่งจากค่าปรับนั้นและจำต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพังเพราะฝ่ายชายจะถือว่าตนเองนั้นจ่ายค่าปรับแล้ว สำหรับเด็กที่เกิดมาจากการไม่ยอมรับของฝ่ายชายก็จะมีตระกูลเช่นเดียวกับแม่ผู้เป็นหม้าย” หรือประการหนึ่งผู้หญิงที่ไร้สามีจะถูกเปรียบเสมือนเป็นของสาธารณะ ใครจะมาลวนลามด้วยวาจาหรือร่างกายก็สามารถทำได้ จนกลายเป็นภาวะ “ไร้สถานะทางสังคม”

สำหรับชนเผ่าม้ง สำหรับผู้หญิงมั่ง จะมีกำหนดว่าพวกเราต้องเป็นแบบไหน ซึ่งทำให้เราอยู่ได้อ่านาของการควบคุมของคนอื่น ไม่จะเป็นของแฟนหรือของสามี เพราะฉะนั้น เราเป็นคนอยู่ เราต้องมีชีวิตเป็นของตัวเอง เราต้องการเลือกเส้นทางตัวเองและยืนหยัดให้กับตัวเอง เพราะฉะนั้น สิ่งนี้คือสิ่งที่ผู้หญิงมั่งขาด ก็คือความมั่นใจในตัวเอง การเป็นเจ้าของตัวเอง การที่จะพูดเพื่อตัวเองยืนเพื่อตัวเอง และไปในเส้นทางความฝันของตัวเองต้องการ อยากจะบอกผู้หญิงมั่งทุกคนว่าออกมาเชื่อมั่นในตัวเรา เพราะว่าหนูเชื่อมั่นในตัวหนูเอง หนูไม่ได้ฟังเสียงของคนอื่นเลย แต่ฟังเสียงหัวใจตัวเอง และเดินตามจิตวิญญาณของตัวเอง เพราะฉะนั้น สิ่งนี้คือสิ่งที่อยากให้ผู้หญิงมั่งทุกคนมี และผู้หญิงทั่วโลกใบนี้มีก็คือเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าที่จะฝันและลงมือทำมันให้ได้ (บทสัมภาษณ์ คุณรัศมี ทอศิริชัย บณินิตยสาร THE CLOUD วันที่ 18 มกราคม 2566)

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงม้งลาวที่ขัดแย้งต่อจารีตดั้งเดิม

การที่ผู้หญิงม้งลาวจะต้องออกมาต่อสู้เพื่อสิทธิและความเสมอภาคของตนเอง ท่ามกลางการถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้หญิงที่ดีตามที่สังคมของชาวม้งลาวได้สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งการต่อสู้ไม่ใช่การใช้อาวุธไปสู้รบแบบทหาร แต่สู้ด้วยหัวใจของความเชื่อในระบบวิถีคิดของสตรีนิยมที่วางอยู่บนพื้นฐานหลักคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) ระบบวิถีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ 2) ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และ 3) โครงสร้างทางสังคมที่ได้วางรากฐานความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย โดยสิ่งเหล่านี้ได้ผ่านการแสดงออกมาทางสถาบันครอบครัว ญาติพี่น้อง สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันทางศาสนา (อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์, 2562) แต่สำหรับผู้หญิงม้งที่ชื่อ ‘ปาเย็งชา ลอ’ เป็นหญิงสาวชาวม้งลาว อีกหนึ่งคนที่ลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยหลักสิทธิสตรีนิยมเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตตัวเอง อีกทั้งเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงม้งลาว ยังอยู่ภายใต้การถูกควบคุมด้วยสังคม จารีต วัฒนธรรม และประเพณีแบบเดิม ด้วยการนำตัวเองออกมาจากหมู่บ้านก้าวเข้าสู่เวทีสาธารณะเพื่อสมัครเข้าร่วมประกวดนางงาม Miss Universe Laos

ปาเย็งชา ลอ เป็นหญิงสาวม้งลาวคนแรกที่สามารถคว้ามงกุฎ Miss Universe Laos 2022 ไปครองได้สำเร็จ ปาเย็งชา ลอ เป็นลูกสาวคนเล็กในบรรดาพี่น้อง 6 คน เธอเกิดและเติบโตที่แขวงเชียงขวาง ครอบครัวของเธอประกอบอาชีพเกษตรกรรม ฐานะค่อนข้างยากจนและเมื่ออายุครบ 13-18 ปีของหญิงสาวชาวม้งลาว พวกเธอจะถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานตั้งแต่วัยเด็ก แต่เธอเลือกที่จะปฏิเสธต่อจารีตประเพณีของชนเผ่าตนเอง ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้การควบคุมโดยสังคมแบบเดิม หลังจากเธอชนะการประกวดมิสยูนิเวิร์ส ได้กล่าวว่า “สำหรับผู้หญิงม้งมันจะมีกำหนดว่าพวกเราต้องเป็นแบบไหน ซึ่งทำให้เราอยู่ใต้อำนาจของการถูกควบคุมโดยคนอื่น เพราะฉะนั้นในเมื่อเรายังเป็นคนอยู่เราต้องมีชีวิตเป็นของตัวเอง เราต้องเลือกเส้นทางและยืนหยัดให้กับตัวเอง แต่สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผู้หญิงม้งไม่มี รวมไปถึงการได้เป็นเจ้าของชีวิตตัวเอง การที่จะพูดเพื่อตัวเอง ยืนเพื่อตัวเอง และก้าวไปในเส้นทางความฝันที่ต้องการ” (ณัฐ วิไลลักษณ์, 2566)

แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย แนวคิดสตรีนิยมนั้นเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยโครงสร้างค่านิยม อำนาจ และระบบความเชื่อ เป็นการสร้างทางเลือกให้กับคนในสังคม สตรีนิยมจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศหญิง ผู้หญิง ความเป็นผู้หญิง และเมื่อกล่าวถึงความเป็นผู้หญิงหรือเพศหญิงคนโดยทั่ว ๆ ไปก็จะนึกถึงความอ่อนหวาน ความสุภาพ การเชื่อฟัง ผู้ที่คอยเลี้ยงดูปรนนิบัติคนอื่น ไม่ได้คิดถึงคำว่าผู้หญิงในแง่ของความเท่าเทียม ความมีเหตุผล และการมองเช่นนี้ทำให้เห็นแนวคิดสตรีนิยมนั้นที่การมองโลกทั้งระบบแทนที่จะมองเพียงบางส่วน ประเด็นของความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย และแนวคิดสตรีนิยมก็ไม่ใช่การปฏิเสธผู้ชาย หรือเห็นเพศชายไม่มีความสำคัญ แต่เป็นการพยายามที่ลดความไม่เสมอภาคระหว่างเพศขึ้นด้วยหัวใจของแนวคิดสตรีนิยม (Feminist) หรือแนวคิดการให้ความสำคัญ ก็คือ จะไม่มีคนสองชนชั้นในโลกนี้ คือ ผู้ที่มีอำนาจมากกว่ากับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ (superior and the inferior) ทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความเท่าเทียมกัน

ปาเย็งชา ลอ มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมแนววัฒนธรรม ที่เชื่อว่า ผู้หญิงจะมีความเท่าเทียมกันกับผู้ชายได้ ต้องยกระดับตัวเองให้มีอำนาจในการต่อสู้ต่อการครอบงำของผู้ชายหรือความเชื่อเดิมในสังคม หรือ อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ด้วยการที่ผู้หญิงต้องยืนได้ด้วยพลังของตนเองไม่พึ่งพาผู้ชายมากเกินไป และ

แยกตัวออกมาสร้างวัฒนธรรมและมีจุดยืนที่เป็นของผู้หญิงทั้งเรื่องการศึกษา สุขภาพ สื่อมวลชน องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการสร้างพื้นที่ของผู้หญิง เป็นฐานอำนาจและชุมพลในการต่อสู้ เชิงอำนาจกับผู้ชาย อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างชายหญิง (Millett, 1969 อ้างถึงใน Weiner, 1994, p.146)

แนวคิดของ ปาเย้งซา ลอ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีอัตบุคคลเป็นศูนย์กลางของ คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Rogers) ซึ่งมีความเห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งที่ดีและมีความสำคัญมาก โดยพยายามที่จะพัฒนาร่างกายให้มีความเจริญเติบโตอย่างมีศักยภาพสูงสุด โดยได้ตั้งทฤษฎีขึ้นมาจากการศึกษาปัญหาพฤติกรรมของคนไข้จากคลินิกการรักษาคนไข้ และเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมี ตัวตน 3 แบบ ได้แก่ 1. ตนที่ตนมองเห็น (Self Concept) คือภาพของตนที่เห็นเองว่าตนเป็นคนอย่างไร คือใคร เช่น สวย รวย เก่ง ต่ำต้อย ขี้อาย ช่างพูด เก็บตัว เงียบ เป็นต้น การมองเห็นอาจจะไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น 2. ตนตามที่เป็นจริง (Real Self) คือลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง บางกรณีบุคคลมองไม่เห็นตนเองตามความเป็นจริงก็ได้ 3. ตนตามอุดมคติ (Ideal Self) คือตนที่ได้ตั้งความหวังเอาไว้ เช่น ชอบเก็บตัว แต่อยากเก่งเข้าสังคม (ประยูร สุยะใจ, 2558)

ปาเย้งซา ลอ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแต่ละบุคคล ที่สามารถพัฒนาดตนเองได้ มองว่าตนเองเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีสิทธิในการเลือกทางเดินของชีวิต ซึ่งเธอเองก็อยากให้หญิงม้งลาวได้มองเห็นตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีของโรเจอร์ที่เน้นว่า “ตน” (Self) คือการรวมกันของรูปแบบค่านิยม เจตคติการรับรู้และความรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลมีอยู่และเชื่อว่าเป็นลักษณะเฉพาะของเขาเอง ตนเอง หมายถึง ฉันทและตัวฉัน เป็นศูนย์กลางที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ภาพพจน์ (Self Image) นี้เกิดจากการที่แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มแรกชีวิต ทำให้ผู้หญิงม้งลาวเคยชินและมองตัวเองว่าเป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งที่ตั้งอยู่กับอำนาจของฝ่ายชาย ไม่มีอำนาจของตนเองที่จะทำอะไรได้มากนัก นอกจากการที่ต้องแต่งงานไปเป็นภรรยาที่ดี เป็นแม่ของลูกและผู้หญิงที่ดีตามจารีตประเพณีได้กำหนดไว้

ภาพลักษณ์ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่

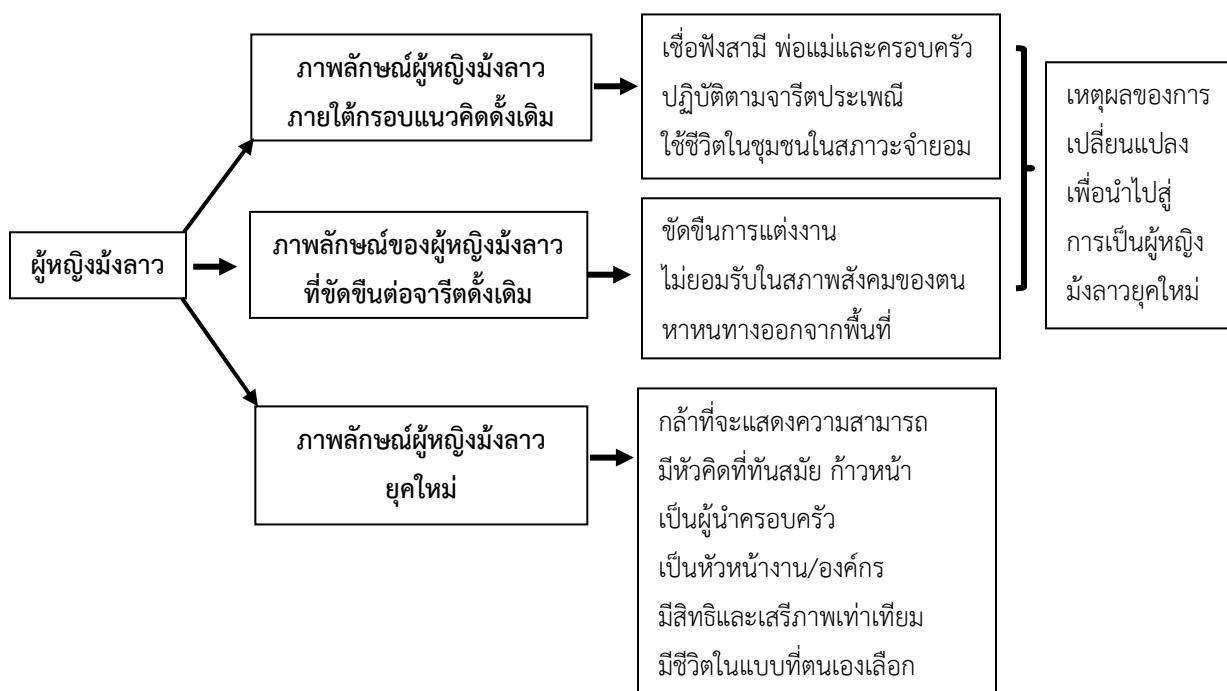
เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจโลกอันมีสาเหตุมาจากการล่มสลายตัวของระบบเศรษฐกิจในสังคมนิยม และความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจในโลกทุนนิยม และผลพวงจากการแสดงบทบาทผ่านเวทีการประกวดนางงามทั้งเวทีการประกวดในประเทศลาว และเวทีการประกวดนางงามในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะ ปาเย้งซา ลอ ที่ได้แสดงให้เห็นถึงภาพของผู้หญิงที่มีความรู้ มีความสามารถ และเป็นที่ยอมรับของผู้คนทั้งในประเทศและนานาชาติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นต้นแบบสำคัญของผู้หญิงม้งลาวที่กล้าแสดงตัวตนและจุดยืนของตนในสังคม จึงทำให้ผู้หญิงม้งลาวหลายคนเริ่มก้าวออกจากบทบาทในระดับครัวเรือนสู่บทบาทภายนอกมากขึ้น เช่น ออกมาทำงานในระบบโรงงานอุตสาหกรรม หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บทบาทผู้หญิงในสังคมลาว เช่น บทบาทผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจ บทบาทผู้หญิงด้านสังคม และบทบาทผู้หญิงทางด้านการเมือง เป็นต้น

ปัจจุบันผู้หญิงม้งลาวได้มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสถานะความเป็นผู้หญิงแบบเดิมที่อยู่ภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่ ปลดปล่อยตัวเองออกจากพันธนาการความเป็นผู้หญิงที่ถูกกดขี่ เนื่องจากมีการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารภายนอกที่มากขึ้น ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ การได้เข้าถึงระบบการศึกษา และการก้าวเข้าสู่พื้นที่

สาธารณะ โดยการประกวดนางงาม ที่สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนให้สังคมได้เห็นถึงความสามารถของผู้หญิงม้งลาว และทำให้ผู้หญิงม้งลาวหลายคนได้รู้ว่าตนเองก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกับผู้ชาย สามารถมีสิทธิอำนาจในการเลือกเส้นทางการดำเนินชีวิตและได้เห็นถึงความเท่าเทียมของเพศชายและเพศหญิงในหลายประเทศ จากการนำตัวเองออกมาจากสังคมแบบเดิมแล้วก้าวเข้าสู่สังคมยุคใหม่ที่ขัดต่อจารีตประเพณี แต่สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเปิดตัวตนของผู้หญิงม้งลาวที่มีสิทธิและเสรีภาพเทียบเท่ากับผู้ชายและการที่ผู้หญิงม้งลาวแสดงออกทางสังคมอย่างเสมอภาคกัน รวมไปถึงการได้เข้าสู่ระบบการศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือและเป็นบันไดให้ผู้หญิงม้งลาวยุคใหม่ก้าวสู่ความสำเร็จในชีวิต และเสริมสร้างศักยภาพของผู้หญิงได้อย่างเต็มที่ ผลักดันให้ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทการทำงานมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหรือมีผลทำให้เกิดการยอมรับในบทบาทด้านการทำงานของผู้หญิง อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเงินส่งผลให้ผู้ชายทำงานคนเดียว ไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้อย่างครอบคลุม ผู้หญิงในฐานะภรรยา หรือลูก จึงต้องช่วยงานเพื่อให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ประชาชนอยู่ดี กินดี ผู้หญิงม้งลาวจึงมีความกล้าที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อขับเคลื่อนประเทศชาติ

บทสรุป

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงม้งลาวแปรเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การรับรู้ข้อมูลทางสังคมโลกที่มากขึ้น ผ่านระบบการศึกษา แต่เดิมนั้นด้วยระบบโครงสร้างทางสังคม จารีตประเพณีและความเชื่อทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้หญิงม้งลาวอยู่ในกรอบความคิดชายเป็นใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไปผู้หญิงที่อยู่ในกรอบความคิดชายเป็นใหญ่รู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม การถูกปฏิบัติด้วยความไม่เท่าเทียมส่งผลต่อความอยากที่จะหลุดพ้นออกจากกรอบความคิดดังกล่าว ปาเย้งชา ลอ เป็นตัวแทนของหญิงสาวชาวม้งลาวที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแต่ละบุคคล ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ มองว่าตนเองเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีสิทธิในการเลือกทางเดินของชีวิต สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้หญิงม้งลาวหลายคน ได้มีความกล้าที่จะต่อสู้เพื่อให้ตนเองมีเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิต ปัจจุบันภาพลักษณ์ของผู้หญิงม้งลาวได้แปรเปลี่ยนไปอย่างมาก เนื่องจากได้รับการศึกษาที่มากขึ้นเพื่อเป็นการประกอบสร้างตัวตนของผู้หญิงม้งลาวจากยุคสมัยเดิมมาสู่ยุคสมัยใหม่ ดังรายละเอียดที่ปรากฏดังนี้



ภาพที่ 1 สรุปความแตกต่างของภาพลักษณ์ผู้หญิงมั่งลาว 3 ภาพลักษณ์

ผู้หญิงมั่งลาวหลายคนได้มีบทบาทสำคัญในการทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว มีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกทางเดินของชีวิต ด้วยความสามารถของผู้หญิงมั่งลาว ทำให้สังคมโลกเริ่มยอมรับในศักยภาพและความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงมั่งลาวมากขึ้น มีการปฏิบัติต่อผู้หญิงมั่งลาวด้วยการให้เกียรติ สังคมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงมั่งลาวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศ ถ้าในสังคมมีความเข้าใจและยอมรับ ก็จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ

ปาเย้งซา ลอ หนึ่งในหญิงสาวชาวมั่งลาวที่ลุกขึ้นมาประกาศให้โลกรู้ว่า เธอเป็นชาวมั่ง และสำหรับชนเผ่ามั่งผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น นั่นคือ สามี สิ่งที่ยุคผู้หญิงมั่งลาวต้องทำคือเชื่อสามี แต่ปาเย้งซา ลอ บอกว่า เราต้องเชื่อตัวเอง กล้าที่จะคิดและลงมือทำในสิ่งที่ตัวเองเลือก ซึ่งผู้หญิงทั่วโลกเขาก็มีและไม่ใช้เรื่องแปลก สิ่งที่ปาเย้งซา ลอ พยายามจะบอกก็คือ การมีความมั่นใจที่จะตัดสินใจเลือก และทำในสิ่งที่ต้องการ แม้มันอาจไม่ใช่สิ่งปกติของผู้หญิงมั่งลาว แต่มันเป็นเรื่องปกติสำหรับผู้หญิงทั่วโลก การสร้างแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตของปาเย้งซา ลอ จะช่วยให้ผู้หญิงมั่งลาว และผู้หญิงทั้งหมดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีบทบาทในการทำงานและพัฒนาประเทศมากขึ้น และเป็นส่วนสำคัญของการทำให้วิสัยทัศน์นำพาประเทศชาติออกจากสถานะด้อยพัฒนา ในปี พ.ศ.2573 เป็นจริง

เอกสารอ้างอิง

- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2543). “ปีศาจชื่อ ‘Feminism’: ที่ทางของสตรีนิยมในสังคมไทย” ใน *รวมบทความประเพณี สตรีศึกษาครั้งที่ 2*. รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 21 ฉบับที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐ วิไลลักษณ์. (2566). *ไวลีนางงามลาว ‘ปาเยิงชา ลอ’ สาวมั่งที่สร้างประวัติศาสตร์ ผู้ไม่ยอมโดนบังคับให้แต่งงาน*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม 2566, จาก: <https://www.thepeople.co/read/social>.
- ณัฐชัย อ่าทอง และวศิน ปัญญาบุตรกุล. (2564). นโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 21(1), 51-63.
- ประยูร สุขะใจ. (2558). *การปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตของชีวิต*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม 2566, จาก http://oldweb.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=2096&articlegroup_id=330.
- เพชรสาร สมพองบุตรชน. (2554). *กระบวนการสร้างทางสังคมของความเป็นแม่ในสังคมลาวที่กำลังเปลี่ยนไป*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มติชน. (2560). *เรื่องของแม่หญิงลาว เด็กหญิง ยังคงตกเป็นเหยื่อทารุณกรรมทางเพศ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2566, จาก: <https://www.matichonweekly.com>.
- ลำพอง คัญทะลิวัน. (2551). *ภาพตัวแทนผู้หญิงในนิตยสารของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวช่วงปี ค.ศ. 2002–2007*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุชาดา ลิ้มปี่. (2562). *Special Scene พิธีผู้-โอบกอดผู้หญิงมั่งเมื่อชีวิตคู่ลุ่มเหลว*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.sarakadee.com/2019>.
- อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์. (2562). แนวคิดสตรีนิยม: การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 7(1), 1-18.
- Weiner, G. (1994). *Feminisms in education: an introduction*. Buckingham: Open University Press.